

19/02/2025

הודעה לעיתונות:

שכול תחת חוסר ודאות: משפחות החטופים החללים מתמודדות עם טראומה מתמשכת, היעדר סגירה, הידרדרות בריאותית ותפקודית והיעדר הכרה ממסדית

- דו"ח חדש חושף את המצוקה הקשה של משפחות החטופים החללים, המתמודדות עם טראומה מתמשכת, שכול משובש, חוסר ודאות והיעדר סגירה.
- משפחות רבות נותרות בספק מתמשך, שכן קבלת בשורת החלל התבססה לעיתים על מידע מודיעיני בלבד, ללא זיהוי פורנזי, מה שמגביר את תחושת ההמתנה והתקווה ומקשה על תהליך האבל.
- למצב השלכות בריאותיות ותפקודיות קשות הכוללות הידרדרות פיזית ונפשית, חרדה, דיכאון ותסמינים פוסט טראומטיים, הפרעות שינה וקשיי תפקוד, כאשר משפחות רבות אינן יכולות לחזור לשגרת חיים ועבודה.
- למרות הסטטוס הייחודי, המדינה אינה מכירה במשפחות כקבוצה ייחודית, דבר הפוגע במענים להם זקוקות המשפחות.
- הדו"ח קורא להשבת כלל החללים לקבורה, על מנת לאפשר לכלל המשפחות והחללים סגירה.
- נדרשת מודעות תקשורתית- ציבורית והכרה חברתית במשפחות, לצד פעולות הנכחה, הנצחה והקמת קבוצות תמיכה למשפחות במטרה לסייע להן בהתמודדות עם השכול המשובש והאבל המושהה.

מאז מתקפת הטרור של חמאס ב-7 באוקטובר, בה נחטפו 251 בני אדם לעזה, משפחות רבות מתמודדות עם חוסר ודאות קשה לגבי גורל יקיריהן. 77 מהחטופים הוכרזו כחללים, מתוכם 31 נרצחו במהלך השבי. למרות זאת, 36 מהחללים עדיין נמצאים בעזה, ומשפחותיהם נותרות ללא סגירה רגשית. גם בקרב המשפחות שזכו להשיב את יקיריהן לקבורה, האבל נותר משובש, בשל נסיבות החטיפה, האובדן העמום המקדים ושיבושים בקבלת הבשורה. אחרות עדיין נאבקות להשבת יקיריהן וחלקן חשות כי המידע שהועבר להן אינו בהכרח ודאי, כל עוד אין ראיה מוחשית והבאה לקבורה.

דו"ח חדש שנכתב על ידי ד"ר עינת יהנה ופרופ' חגי לוין ממערך הבריאות של מטה משפחות החטופים, חושף את ההשלכות הכבדות שחוות משפחות החטופים שהוכרזו כחללים, אשר נאלצות להתמודד עם אבל טראומטי ושכול משובש, חוסר ודאות מתמשך ופגיעה בתפקודן הבריאותי והנפשי – ללא הכרה או תמיכה מספקת מהמדינה. הממצאים מעלים צורך דחוף בפעולה מיידית להשבת החללים, הכרה רשמית במשפחות ומתן סיוע מותאם לצרכיהן.

"אמרו לנו שבו שבעה. ישבנו שבעה עם כל הזעזוע של ... סיפור. אין ילד לשבת שבעה, אבל אנחנו ישבנו. כל עניין הקבורה, התהליך הזה של לשבת שלוש יום שבאים ומנחמים, כל ראש חודש, ו... זה נגזל מאיתנו. אנחנו לא עברנו את כל התהליכים שבן אדם נורמלי צריך לעבור. הורים שנפרדים מהילד שלהם, שמלטפים אותו בפעם האחרונה, זה גם נגזל מההורים של [ ]. זה פוגע בנשמה, זה מה שאנשים לא מבינים. זה פוצע את הנשמה, ו... אי אפשר להמשיך לחיות עם זה."

הדו"ח מבוסס על ראיונות עומק עם 17 בני משפחה של חטופים שהוכרזו כחללים, ונוגע בהשפעות הרב-מערכתיות של המצב החרוג שבו המשפחות מצויות – בין אם בשל העובדה שיקיריהן טרם הושבו לקבורה ובין אם בשל חוויית האובדן הפתאומי והאכזרי.

ככלל, המצב הזה של חטופים שהוכרזו חללים מסיבות שונות במהלך השבי, יוצר שכול משובש וחוסר תקדים, "אומרת ד"ר עינת יהנה, פסיכולוגית שיקומית מומחית וכותבת הדו"ח. "גם בקרב משפחות שבהן החלל הובא לקבורה היה מרווח זמן בין קבלת הבשורה לבין הטקסים שמשפחה נאלצה לקיים לבין הקבורה שהתרחשה לפעמים רק חודשים

אחר כך. משפחות אחרות שנאלצו לקבל וודאות רק על בסיס מידע מודיעיני, נותרות בספק כואב. הן ממשיכות להיאבק כדי להשיב את יקיריהן לקבורה, והיעדר הוודאות מגביר את המצוקה הנפשית שלהן. "חלק מהמשפחות מתקשות לקבל את המוות כל עוד אין הוכחה פיזית, מה שיוצר אצלן תקווה מתמשכת שהיקירים שלהן עדיין בחיים", מסבירה יהנה, "אפילו השפה מתקשה להגדיר את המצב – יש משפחות שמסרבות להשתמש במילים כמו 'גופה' או בתואר 'ז"ל', כי עבורן זה מייצר זילות ומונע את האפשרות לקוות".

השלכות בריאותיות ונפשיות חמורות

לפי הדו"ח, למשפחות יש סיכון מוגבר להפרעות חרדה, דיכאון ופוסט-טראומה, הנובע הן מהחשיפה לתכנים קשים (סרטונים, עדויות מודיעין) והן מהלחץ המתמשך שנגרם בעקבות העיכובים במידע ובהשבת החללים לקבורה. רבות מהמשפחות דיווחו על תסמינים פיזיים חמורים כמו נדודי שינה, עייפות כרונית, חולשה פיזית, הידרדרות בריאותית והיחלשות מערכת החיסון. החוסר בוודאות והשאלה המתמדת לגבי גורל החטוף אינם רק גורמים לסבל נפשי קשה – הם פוגעים ישירות בבריאות בני המשפחות ועלולים לקצר את חייהם. החזרת החללים היא לא רק מתן כבוד אחרון, אלא גם צעד הכרחי להצלת חיים.

בנוסף, משפחות רבות סובלות מפגיעה חמורה בתפקוד היומיומי – כולל הפסקת עבודה או ירידה משמעותית בתפוקה, חוסר יכולת לטפל בילדים או בניהול משק הבית, קשיים בזוגיות וביחסים עם הסביבה.

"מדובר במשפחות שנמצאות תחת לחץ נפשי חריג בעוצמתו, שמוביל ישירות לבעיות פיזיות", אומר פרופ' חגי לוי, ראש מערך הבריאות במטה המשפחות, "מה שאנחנו רואים כאן הוא שילוב של חרדה, דיכאון, טראומה ופגיעות רפואיות שמחמירות ככל שהזמן עובר ללא פתרון. ללא תמיכה מתאימה, וללא החזרת כל החטופים החללים, המצב הבריאותי של המשפחות ימשיך להתדרדר".

היעדר הכרה ממשדית וחברתית

"אני מחכה. אני מרגישה בהמתנה. אני ממש מרגישה בהמתנה, והרבה פעמים שואלים אותי אנשים, כזה קריטי לך שיחזירו אותך? כאילו, הוא מת והוא מת, הוא מת, כאילו, ובאמת האובדן שלי קרה כבר. אבל כן, קריטי לי, ואני חושבת שזה בסיסי לילדים שלו. תביאו לי אותו לפה ותגידו לי שהוא מת, והוא בתוך הקבר שלו, ואז אולי אני אתחיל להבין שהוא מת ובתוך הקבר שלו. כל כך פשוט בשביל ילד, כל כך בסיסי בשביל ילד."

למרות מצבם החריג, המדינה אינה מכירה במשפחות החטופים החללים כקבוצה ייחודית בעלת צרכים מיוחדים, ולכן מעמדן המשפטי אינו מוסדר ובאופן שמשקף את טראומת החטיפה ותקופת המאבק המתמשכת, הבשורה והיעדר הקבורה בחלק מהמקרים. משפחות החטופים החללים אינן זוכות להגדרה בחוק ומסלול סיוע מוסדר, מה שמשאיר אותן ללא מענים כלכליים, רגשיים ותפקודיים.

חוסר ההכרה אינו רק ברמה המוסדית – גם בקרב הציבור הרחב והתקשורת ניכרת ירידה חדה בהתעניינות במשפחות מיד לאחר ההכרזה על החטוף כחלל. בזמן השבי, המשפחות עומדות במרכז סדר היום הציבורי, אך עם קבלת הבשורה הקשה, הן נותרות לבד, ללא מעטפת תמיכה הולמת.

המלצות הדו"ח: צעדים דחופים למענה למשפחות

"אני לא יכולה לקבל את זה, אני לא יכולה לקבל את זה, אני לא יכולה. אני חייבת אותו פה. ו... אני גם משתעשעת, אני קוראת לזה משתעשעת, כי אני יודעת שלא, אבל אני כל הזמן אומרת, ואם ואם פתאום ימצאו אותו ויגידו... הייתה טעות, הוא פצוע."

הדו"ח קורא לפעולה דחופה מצד המדינה להשבת כלל החללים לקבורה בהקדם האפשרי. המשפחות חוות סבל מתמשך בשל חוסר הסגירה, והמדינה מחויבת להחזיר את יקיריהן לישראל, לא רק כחובה מוסרית אלא גם על מנת למנוע הידרדרות נוספת במצבן הרגשי והבריאותי.

אחת הסוגיות הקריטיות שעולות מהדו"ח היא היעדר הכרה רשמית במעמדן של משפחות החטופים החללים. יש להסדיר הכרה ממסדית, שתאפשר להן קבלת תמיכה כלכלית, ליווי נפשי וטיפול רפואי שיסייעו בהתמודדות עם האובדן והשיקום.

כמו כן, הדו"ח מדגיש את הצורך בשיפור מנגנוני מסירת הבשורות והתמודדות עם מידע מודיעיני. משפחות רבות קיבלו הודעות על יקיריהן ללא מידע חז-משמעי או תוך שינויים בהערכות לאורך זמן, מה שהחריף את הפגיעה הנפשית. על המדינה לגבש נוהל ברור ורגיש למסירת מידע, להימנע מהפצת ידיעות לא מאומתות ולפעול בשקיפות כדי לשמר את אמון המשפחות במערכת.

"אין לנו שום וודאות מי לקח אותנו, לאן לקחו אותנו, יש איזה סיכוי שבכלל יחזירו אותנו? הכל בסימן שאלה נורא גדול. וגם מהצד שלי אני מרגישה שאם אני לא.. מבקשת ודורשת זה, לא נותנים מידע, כאילו אף אחד לא יבוא ויצייע לי מידע...".

הדו"ח מדגיש גם את החשיבות בהגברת המודעות הציבורית והתקשורתית, כדי למנוע מצב שבו ברגע שהחטוף הופך לחלל, תשומת הלב הציבורית אליו ולמשפחתו נעלמת. על החברה הישראלית והתקשורת לשמר את המאבק להשבת כלל החללים, ולהכיר בכאב ובצורך של המשפחות בתמיכה מתמשכת.

בנוסף, הדו"ח ממליץ על שיח תקשורתי רגיש יותר והקפדה על השפה שבה משתמשים ביחס לחללים, בהתאם לרצון המשפחות, לצד פעולות הנכחה, הנצחה והקמת קבוצות תמיכה למשפחות השכולות, שיסייעו להן להתמודד עם השכול ויבטיחו שהחללים לא יישכחו.

לבסוף, קיים צורך דחוף במתן תמיכה ושיקום רב-מערכתי לטווח ארוך. יש להבטיח נגישות לטיפול פסיכולוגי רציף, הנגשת שירותי בריאות מותאמים, ליווי תעסוקתי שיאפשר חזרה הדרגתית לשוק העבודה, ומסגרות תמיכה משפחתיות שיסייעו בהתמודדות עם הקשיים.

לפרטים נוספים ולתיאום ראיונות:

יהונתן סבן, דובר מערך הבריאות, 0547691484

מתודולוגיה:

הדו"ח הנוכחי מתבסס בעיקרו על איסוף נתונים שיטתי במסגרות מחקר ראיונות עומק חצי-מובנים שנערך בין דצמבר 2024 לינואר 2025. במסגרת המחקר, לאחר קבלת הסכמה מדעת, רואיינו 17 בני משפחה בדרגות קרבה שונות לחטופים חללים. הראיונות נערכו ע"י ד"ר עינת יהנה, פסיכולוגית שיקומית מומחית-מדריכה, מערך הבריאות, מטה משפחות החטופים. משך כל ראיון כתשעים דקות. המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה של המכללה האקדמית תל אביב-יפו ועל ידי ועדת המחקר של מטה משפחות החטופים.